

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 2001-2002

---

14 MAART 2002

**Wetsvoorstel betreffende het onderzoek
op embryo's in vitro**

AMENDEMENTEN

Nr. 71 VAN MEVROUW van KESSEL

Art. 4

Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 4. — § 1. *Creatie van embryo's in vitro voor onderzoek is verboden, behalve indien cumulatief aan de volgende voorwaarden is voldaan :*

1° de doelstelling van het onderzoek kan feitelijk noch wetenschappelijk worden bereikt door onderzoek op overtallige embryo';

2° de doelstelling van het onderzoek betreft :

a) de verbetering van de technieken op het domein van de vruchtbaarheid;

b) de behandeling van infertiliteit;

c) het opsporen van de oorzaken van congenitale ziekten;

d) de verbetering van effectieve technieken in de beheersing van de conceptie;

Zie :

Stukken van de Senaat:

2-695 - 2000/2001:

Nr. 1: Wetsvoorstel van de heren Monfils en Mahoux.

Nrs. 2 tot 5: Amendementen.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2001-2002

---

14 MARS 2002

**Proposition de loi relative à la recherche
sur les embryos in vitro**

AMENDEMENTS

Nº 71 DE MME van KESSEL

Art. 4

Remplacer cet article par le texte suivant :

«Art. 4. — § 1er. Il est interdit de créer des embryos in vitro à des fins de recherche, à moins que les conditions suivantes ne soient toutes remplies :

1° l'objectif de la recherche ne peut être atteint, ni dans les faits, ni scientifiquement, par la recherche sur des embryos surnuméraires;

2° la recherche vise :

a) l'amélioration des techniques dans le domaine de la fertilité;

b) le traitement de l'infertilité;

c) la détermination des causes des maladies congénitales;

d) l'amélioration de l'efficacité des techniques de maîtrise de la conception;

Voir :

Documents du Sénat:

2-695 - 2000/2001:

Nº 1: Proposition de loi de MM. Monfils et Mahoux.

Nos 2 à 5: Amendements.

e) het ontwikkelen van methodes om de aanwezigheid van genetische of chromosomale afwijkingen op embryo's te ontdekken alvorens ze ingeplant zijn;

3° de betrokkenen geven voorafgaandelijk hun vrije, geïnformeerde en schriftelijke toestemming voor de aanwending van de gameten voor de creatie van embryo's voor onderzoeksdoeleinden;

4° er is een goedkeuring door de Federale Commissie voor medisch wetenschappelijk onderzoek op embryo's in vitro zoals bedoeld in artikel 9;

5° er is voldaan aan de voorwaarden bepaald in deze wet.

§ 2. Creatie van embryo's in vitro voor stamcelonderzoek is absoluut verboden. »

Verantwoording

De bescherming van het embryo *in vitro* wordt in een verbod vertaald. Dit verbod is absoluut en de wettelijke beperkingen dienen restrictief geïnterpreteerd te worden.

Een onderscheid dient te worden gemaakt tussen de creatie voor onderzoeksdoeleinden in het kader van de voortplantings- en erfelijkheidsproblematiek (een gezond kind op de wereld zetten) en de creatie met het oog op het onderzoek van embryonale stamcellen (therapeutisch klonen).

In beide gevallen wordt een verbod ingesteld.

De creatie voor onderzoeksdoeleinden in het kader van de voortplantings- en erfelijkheidsproblematiek: een principieel verbod en een beperkende afwijking met strenge procedure (neen, tenzij «). Indien aan een aantal restrictief te interpreteren voorwaarden voldaan wordt, kan de creatie voor deze onderzoeksdoeleinden gerechtvaardigd zijn:

a) de doelstelling van het onderzoek kan feitelijk noch wetenschappelijk bereikt worden met onderzoek op overtallige embryo's.

Vooreerst is er het onderzoek met overtallige embryo's die in het kader van een zwangerschap ter beschikking werden gesteld door het betrokken koppel. Het speciaal tot stand brengen van embryo's voor wetenschappelijk onderzoek betekent een grotere inbreuk op het respect voor het menselijk leven, dan wetenschappelijk onderzoek met embryo's die na een *in vitro*-behandeling (fertiliteitsbehandeling) overblijven en anders toch teloor zullen gaan.

b) «informed consent» van degene die gameten ter beschikking stellen: de geïnformeerde toestemming van het betrokken koppel of vrouw.

Bovendien dient de ter beschikkingstelling om niet te zijn; dit om de kans op commercialisering uit te sluiten.

c) er moet steeds een positief advies van het plaatselijk ethisch comité zijn en de verplichte goedkeuring door de federale commissie.

De creatie van embryo's om embryonale stamcellen te bekomen: een absoluut verbod. Vertrekende vanuit de bescherming van het beginnend menselijk leven kan men niet toestaan dat embryo's worden gecreëerd om embryonale stamcellen te bekomen, zolang er mogelijke alternatieven zijn. Want dan kiest men voor hetgeen ethisch het minst verantwoord is.

e) le développement des méthodes permettant de dépister les anomalies génétiques ou chromosomiques des embryons avant leur implantation;

3° les personnes concernées marquent préalablement leur accord par écrit, librement et après avoir été informées, pour l'utilisation des gamètes en vue de la création d'embryons à des fins de recherche;

*4° la Commission fédérale pour la recherche médicale et scientifique sur les embryons *in vitro* a approuvé la recherche;*

5° les conditions définies dans la présente loi sont remplies.

§ 2. Il est absolument interdit de créer des embryons à des fins de recherche sur les cellules souches. »

Justification

La protection de l'embryon *in vitro* se traduit par une interdiction absolue, les restrictions légales devant être interprétées de manière restrictive.

Il faut faire une distinction entre la création à des fins de recherche dans le cadre de la problématique de la procréation et de l'hérédité (mettre au monde un enfant sain) et la création en vue de la recherche sur des cellules souches embryonnaires (clonage thérapeutique).

Une interdiction est instituée dans les deux cas.

La création à des fins de recherche dans le cadre de la problématique de la procréation et de l'hérédité: une interdiction de principe et une dérogation restrictive assortie d'une procédure stricte («non, à moins que»). Si un certain nombre de conditions à interpréter de manière restrictive sont remplies, la création à cette fin de recherche peut être justifiée :

a) L'objectif de la recherche ne peut être atteint ni dans les faits, ni scientifiquement, par la recherche sur des embryons surnuméraires.

Il y a d'abord la recherche au moyen d'embryons surnuméraires qui ont été mis à disposition par le couple concerné dans le cadre d'une grossesse. La réalisation spéciale d'embryons à des fins scientifiques porte plus gravement atteinte au respect de la vie humaine que la recherche scientifique au moyen d'embryons qui subsistent après un traitement *in vitro* (traitement contre l'infertilité) et qui, sinon, seraient quand même perdus.

b) «consentement informé» de ceux qui mettent des gamètes à disposition: le consentement éclairé de la personne concernée.

Par ailleurs, la mise à disposition doit être gratuite afin d'exclure les risques de commercialisation.

c) Un avis positif du comité d'éthique local est toujours requis, ainsi que l'approbation de la commission fédérale.

La création d'embryons pour obtenir des cellules souches embryonnaires: interdiction absolue. En partant de la protection de la vie humaine commençante, on ne saurait permettre que des embryons soient créés en vue d'obtenir des cellules souches embryonnaires tant que d'autres solutions sont possibles. Car dans ce cas, on opterait pour ce qui est le moins justifié sur le plan éthique.

In de huidige stand van de wetenschap zou hetzelfde resultaat kunnen bereikt worden op een alternatieve manier. En deze alternatieven lijken ethisch minder onaanvaardbaar te zijn. Zo kan er met restembryo's al heel wat onderzoek gedaan worden op de mogelijkheid om van embryonale stamcellen verschillende weefsels te maken. Ook onderzoek met foetaal weefsel, volwassen stamcellen, en onderzoek met navelstrengbloed kan een alternatief zijn.

Ingrid van KESSEL.

Nr. 72 VAN DE HEER VANKRUNKELSVEN EN MEVROUW van KESSEL

Art. 4

In dit artikel een § 2 toevoegen, luidend als volgt:

«*Het stimuleren van een vrouw met als enige doel eicellen te bekomen voor wetenschappelijk onderzoek is verboden, tenzij een wetenschappelijke verantwoording de noodzaak aantoont en mits goedkeuring ervan door de lokale en federale ethische commissie.*»

Patrik VANKRUNKELSVEN.
Ingrid van KESSEL.

Nr. 73 VAN DE HEER REMANS

(Subamendement op zijn amendement nr. 50)

Art. 4

Aan het voorgestelde eerstelid van dit artikel een c) toevoegen, luidend als volgt:

«*c) het verrichten van wetenschappelijk onderzoek met die embryo's, toelaatbaar volgens deze wet.*»

Verantwoording

Er zouden juridische problemen zijn als een onderscheid zou worden gemaakt tussen het cultiveren van de cellen *in se* en het wetenschappelijk onderzoek op zich.

Nr. 74 VAN DE HEER REMANS

(Subamendement op zijn amendement nr. 50)

Art. 4

A. Het voorgestelde tweede lid van dit artikel doen vervallen.

B. Het voorgestelde vierde lid van dit artikel vervangen als volgt:

«*Indien voor het verkrijgen van de cellen een invasieve ingreep bij de betrokkenen noodzakelijk is,*

Dans l'état actuel de la science, on pourrait atteindre le même résultat d'une autre façon. Et ces variantes paraissent moins inacceptables sur le plan éthique. Ainsi, on peut procéder, avec des embryons surnuméraires, à de nombreuses recherches sur la possibilité de fabriquer différents tissus à partir de cellules souches embryonnaires. La recherche au moyen de tissus fœtaux, de cellules souches adultes ou de sang ombilical peut, elle aussi, constituer une solution de rechange.

Nº 72 DE M. VANKRUNKELSVEN ET MME van KESSEL

Art. 4

Compléter cet article par un § 2, libellé comme suit :

«*La stimulation de la femme dans le seul but d'obtenir des ovules à des fins de recherche scientifique est interdite, à moins qu'une justification scientifique n'en démontre la nécessité et pour autant qu'elle soit approuvée par le comité local d'éthique et la commission fédérale d'éthique.*»

Nº 73 DE M. REMANS

(Sous-amendement à son amendement n° 50)

Art. 4

Ajouter à l'alinéa 1er proposé un c), libellé comme suit :

«*c) de procéder sur ces embryons à la recherche scientifique autorisée par la présente loi.*»

Justification

Faire une distinction entre la culture de cellules en soi et la recherche scientifique en soi engendrerait des problèmes juridiques.

Nº 74 DE M. REMANS

(Sous-amendement à son amendement n° 50)

Art. 4

A. Supprimer l'alinéa 2 proposé.

B. Remplacer l'alinéa 4 proposé par la disposition suivante :

«*S'il est nécessaire, pour obtenir les cellules, de procéder à une intervention invasive sur la personne*

wordt deze ingelicht over de risico's en de bezwaren daarvan door diegene die de ingreep verricht.

De ter beschikkingstelling gebeurt schriftelijk en om niet, en slechts nadat de personen zijn ingelicht voor welke doeleinden de geslachtscellen en/of de embryo's worden gebruikt en gedurende welke termijn ze daarvoor zullen bewaard worden.

De inlichtingen worden op zodanige wijze verstrekt dat de betrokkenen deze informatie hebben begrepen. De betrokkenen krijgen een redelijke tijd om te bedenken dat een overwogen beslissing over de terbeschikkingstelling kan genomen worden. Voor zover de cellen niet gebruikt zijn kan de terbeschikkingstelling te allen tijde herroepen zonder opgave van redenen door de betrokkenen of één van de betrokkenen. Bij verschil van mening tussen de betrokkenen kan de terbeschikkingstelling niet plaats vinden.

Degenen die ze ter beschikking stellen en degenen die de cellen bewaren kunnen gezamenlijk schriftelijk de doeleinden wijzigen en de termijn van bewaring verlengen.

Degenen die de cellen bewaren, laten de cellen teloorgaan bij het verstrijken van de termijn waarvoor zij ter beschikking zijn gesteld indien deze terbeschikkingstelling niet herroepen is voor andere doeleinden en/of een andere termijn. Als degenen die de cellen bewaren vernemen dat een van de betrokkenen is overleden, zullen zij de cellen laten teloorgaan, tenzij de overledene uitdrukkelijk schriftelijk toestemming heeft gegeven voor gebruik na zijn overlijden.

Verantwoording

De procedure voor afname, bewaring, terbeschikkingstelling is overeenkomstig de inhoud van de indieners van het wetsontwerp, maar de hele problematiek dienaangaande is onder één enkel artikel gezet, waarnaar verwezen wordt in artikel 8 dat de zorg en de verantwoordelijkheid omschrijft van degenen die mag beschikken over de cellen bij het uitvoeren van de onderzoeken.

Nr. 75 VAN DE HEER REMANS

(Subamendement op zijn amendement nr. 54)

Art. 5bis (nieuw)

In de eersteparagraaf van het voorgestelde artikel, na de woorden «is toegestaan» de woorden «vanaf de inplanting van het embryo in de baarmoeder tot aan het einde van de twaalfde week» toevoegen.

Verantwoording

Volgens de Belgische wetgeving zouden drie aparte regimes kunnen opgericht worden vanaf de bevruchting tot aan de geboorte, namelijk

- de eerste veertien dagen in de ontwikkeling van een embryo,

concernée, celle-ci est informée des risques et des inconvénients de ladite intervention par celui qui l'effectue.

La mise à disposition se fait par écrit, à titre gratuit, et uniquement après que les personnes concernées ont été informées des fins auxquelles seront utilisés les cellules reproductrices et/ou les embryons et du délai pendant lequel ils seront conservés à cet effet.

Les informations sont fournies de telle manière que les personnes concernées puissent les comprendre. Celles-ci disposent d'un délai raisonnable pour pouvoir prendre une décision réfléchie quant à la mise à disposition. Pour autant que les cellules n'ont pas été utilisées, les personnes concernées ou une d'elles peuvent à tout moment, sans donner de raisons, révoquer la mise à disposition. En cas de désaccord entre les personnes concernées, la mise à disposition ne peut avoir lieu.

Les personnes qui consentent à une mise à disposition et celles qui conservent les cellules peuvent, conjointement et par écrit, modifier les fins et prolonger le délai de conservation.

Ceux qui conservent les cellules les font disparaître à l'échéance du délai de leur mise à disposition, à moins que celle-ci n'ait été assortie d'autres fins et/ou d'un autre délai. Si ceux qui conservent les cellules apprennent qu'une des personnes concernées est décédée, ils font disparaître les cellules, à moins que la personne décédée n'ait donné par écrit son consentement formel à leur utilisation après son décès. »

Justification

La procédure régulant le prélèvement, la conservation et la mise à disposition est conforme aux intentions des auteurs de la proposition de loi, mais l'ensemble de cette matière a été consigné dans un seul article, auquel il est fait référence à l'article 8, qui concerne les soins et les responsabilités de ceux qui peuvent disposer des cellules pour procéder à des recherches.

Nº 75 DE M. REMANS

(Sous-amendement à son amendement n° 54)

Art. 5bis (nouveau)

À l'alinéa 1er de l'article proposé, insérer, après les mots «est autorisée», les mots «entre le moment de l'implantation de l'embryon dans l'utérus et la fin de la douzième semaine».

Justification

En vertu de la législation belge, trois régimes distincts peuvent être institués pour la période située entre le moment de la fécondation et celui de la naissance, à savoir:

- un régime concernant les quatorze premiers jours du développement d'un embryon,

— vanaf de implanting van het embryo in de baarmoeder tot aan het einde van de twaalfde week na de bevruchting (zie artikel 2 van de Belgische wet van 3 april 1990 op de zwangerschapsafbreking),

— en vanaf de twaalfde week na de bevruchting tot de geboorte.

Het is in het algemeen belang grenzen te bepalen die moeten zorgen voor het eerbiedigen van het embryo en die getuigen van een verantwoordelijke houding, in het bijzonder tegenover het kind dat er tenslotte uit opgroeit. Eerbied voor het embryo is van het grootste belang en heeft een specifieke symbolische betekenis omdat het menselijk is, zowel voor als na implantatie. Aan de andere kant wordt erop gewezen dat het embryo niet de mogelijkheid heeft om zich tot een foetus te ontwikkelen, en daarna tot een kind tenzij het in de baarmoeder getransfereerd wordt. Daarom meen ik dat, de verschillende houdingen tegenover het statuut en de natuur van het embryo in acht genomen, dit vóór implantatie wel anders mag behandeld worden danerna. In alle gevallen is men gehouden aan eerbied voor het menselijk embryo.

Nr. 76 VAN DE HEER REMANS

(Subamendement op zijn amendement nr. 13)

Art. 7

Na het voorgestelde vierde lid van dit artikel, een nieuw lid toevoegen, luidend als volgt:

«*De plaatselijke ethische commissie brengt zijn advies uit binnen een termijn van 60 dagen vanaf de adviesaanvraag.*»

Verantwoording

1. De noodzaak van een advies voor Federale Commissie is aangegeven.

2. Een termijn van zestig dagen volstaat voor het advies van het lokaal ethisch comité, aangezien uiteindelijk de beslissing van de Federale Commissie doorslaggevend is. Elk onderzoek moet onafhankelijk en uniform getoetst worden in de Federale Commissie.

Over het geheel is er een ordening van de bevoegdheden en verantwoordelijkheden:

Artikel 7: verantwoordelijkheid inrichter onderzoek en advies lokaal ethisch comité.

Artikel 8: verantwoordelijkheid uitvoerder onderzoek.

Artikel 9: Federale Commissie:

- Opdracht en bevoegdheid;
- Verhouding tot lokaal ethisch comité tot de minister en de Wetgevende Kamers.

Nr. 77 VAN DE HEER REMANS

(Subamendement op zijn amendement nr. 13)

Art. 7

Vóór het laatste lid van dit artikel een nieuw lid invoegen, luidend als volgt:

«*Elke onderzoeker bezorgt uiterlijk op 30 april van elk jaar aan de Federale Commissie een verslag*»

— un régime concernant la période située entre le moment de l'implantation de l'embryon dans l'utérus et la fin de la douzième semaine de la fécondation (voir l'article 2 de la loi belge du 3 avril 1990 relative à l'interruption de grossesse),

— et un régime concernant la période située entre la douzième semaine de la fécondation et la naissance.

L'intérêt général commande que l'on fixe des limites pour assurer le respect de l'embryon et pour témoigner d'une attitude responsable, en particulier à l'égard de l'enfant qui verra finalement le jour. Le respect de l'embryon revêt une importance essentielle et a une signification symbolique spécifique en raison du fait qu'il s'agit d'un embryon humain, tant avant qu'après l'implantation. D'autre part, on souligne que l'embryon ne peut pas se développer pour devenir un fœtus puis un enfant s'il n'est pas transféré dans l'utérus. C'est pourquoi j'estime que l'on peut prévoir, sans manquer au respect des divers points de vue concernant le statut et la nature de l'embryon, que l'embryon peut être traité différemment avant et après l'implantation. L'embryon humain doit être respecté dans tous les cas.

Nº 76 DE M. REMANS

(Sous-amendement à son amendement n° 13)

Art. 7

Après l'alinéa 4 proposé, ajouter un nouvel alinéa, libellé comme suit :

«*L'avis du comité local d'éthique est rendu dans un délai de 60 jours à compter de la demande d'avis.*»

Justification

1. La nécessité d'un avis à l'intention de la Commission fédérale a été soulignée.

2. Un délai de soixante jours est suffisant pour permettre au comité local d'éthique de rendre son avis, puisque c'est en fin de compte la décision de la Commission fédérale qui est prépondérante. Toute recherche doit être examinée d'une manière indépendante et uniforme par la Commission fédérale.

Il y a un agencement global des compétences et des responsabilités:

Article 7: responsabilité de l'organisateur de la recherche et avis du comité local d'éthique.

Article 8: responsabilité de celui qui effectue la recherche.

Article 9: Commission fédérale:

- mission et compétence;
- rapports avec le comité local d'éthique, le ministre et le Parlement.

Nº 77 DE M. REMANS

(Sous-amendement à son amendement n° 13)

Art. 7

Avant le dernier alinéa proposé, insérer un nouvel alinéa, libellé comme suit :

«*Chaque chercheur communique à la Commission fédérale, au plus tard le 30 avril de chaque année, un*»

waarin de voortgang van zijn onderzoek beschreven wordt.

Dit verslag vermeldt :

1° het doel, de methodologie en de duur van het onderzoek;

2° de wijze waarop de bepalingen van deze wet worden nageleefd;

3° de adviesaanvraag en het advies van het plaatselijk ethisch comité, en

4° de voortgang van het onderzoek. »

Verantwoording

De tekst van artikel 11 van het wetsvoorstel wordt verplaatst naar artikel 7 als voorlaatste lid. Artikel 7 omvat immers de verantwoordelijkheden van degene die het onderzoek verricht.

Nr. 78 VAN DE HEER REMANS

Art. 11

Dit artikel doen vervallen.

Verantwoording

Zelfde verantwoording als amendement nr. 77.

Nr. 79 VAN DE HEER REMANS

(Ter vervanging van zijn amendement nr. 14)

Art. 8

Dit artikel vervangen als volgt :

«Art. 8. — Degene die het wetenschappelijk onderzoek uitvoert, draagt de zorg en de verantwoordelijkheid :

1° dat de persoonlijke levenssfeer zoveel mogelijk wordt beschermd van degenen van wie de geslachtscellen afkomstig zijn en van degenen die het embryo ter beschikking hebben gesteld;

2° dat de terbeschikkingstelling en de bewaring van de geslachtcellen of embryo's gebeurd is volgens artikel 4;

3° dat, alvorens de uitvoering van het onderzoek een aanvang neemt, degenen wier beroepsmatige medewerking nodig is bij de uitvoering van het onderzoek over de aard en het doel van het onderzoek, zijn ingelicht en akkoord zijn met het onderzoek en het handelen. »

rapport décrivant l'état d'avancement de la recherche.

Ce rapport mentionne :

1° l'objectif, la méthodologie et la durée de la recherche;

2° les modalités du respect des dispositions de la présente loi;

3° la demande d'avis et l'avis du comité local d'éthique, et

4° l'état d'avancement de la recherche. »

Justification

Le texte de l'article 11 de la proposition de loi est déplacé pour former l'avant-dernier alinéa de l'article 7, puisque celui-ci concerne les responsabilités de celui qui effectue la recherche.

Nº 78 DE M. REMANS

Art. 11

Supprimer cet article.

Justification

Même justification que pour l'amendement n° 77.

Nº 79 DE M. REMANS

(En remplacement de son amendement n° 14)

Art. 8

Remplacer cet article par ce qui suit :

«Art. 8. — La personne qui exécute la recherche scientifique veille, sous sa responsabilité, à ce que :

1° la vie privée des donneurs de cellules reproductrices et de ceux qui mettent l'embryon à disposition soit protégée au mieux;

2° la mise à disposition et la conservation des cellules reproductrices ou des embryons se fassent conformément à l'article 4;

3° les professionnels dont le concours est requis soient informés préalablement de la nature et de l'objet de la recherche et soient d'accord sur la recherche et sur l'acte. »

Verantwoording

Ik ben van oordeel dat eerbied voor de autonomie van elkeen in onze multiculturele samenleving impliceert dat, enerzijds, de instemming tot medewerking moet bekomen worden van de teamleden (van afdelingen reproductieve geneeskunde) en dat, anderzijds, moet vermeden worden te refereren naar religieuze geloofsargumenten betreffende de natuur en het statuut van de zygoot, het embryo en alle intermediaire pre-implantatiestadia. Het is daarbij essentieel dat de persoonlijke overtuigingen van alle deelnemers (toekomstige ouders, gameetdonoren, leden van het medisch en verzorgend team) geëerbiedigd worden.

Jan REMANS.

Nr. 80 VAN MEVROUW DE ROECK EN DE HEER GALAND

Art. 5

Inditartikelde volgende wijzigingen aanbrengen :

A. Het 3º aanvullen met de woorden «, of donoren geld aan te bieden voor het leveren van gameten of ander menselijk celmateriaal, anders dan een vergoeding van de reëel gemaakte kosten »;

B. Het 4º vervangen als volgt :

« 4º Onderzoek of behandelingen uit te voeren die gericht zijn op geslachtsselectie van het embryo, met uitzondering van de selectie ter voorkoming van levensbedreigende, geslachtsspecifieke genetische en aangeboren ziekten »;

C. Een 5º toevoegen, luidend als volgt :

« 5º Onderzoek of behandelingen uit te voeren die tot doel hebben het menselijke ras te verbeteren. »

Verantwoording

Dit amendement dient om alle (onderzoeks)handelingen met embryo's te omvatten, die als ethisch onaanvaardbaar worden gezien.

Elke vorm van geslachtsselectie, anders dan ter voorkoming van een levensbedreigende genetisch bepaalde ziekte, is verwerpe lijk.

Hier wordt rekening gehouden met het stimuleren van een vrouw met als doel eicellen te bekomen. Het is een realiteit dat deze behandeling werkverlet tot gevolg kan hebben. Het amendement laat toe dat (analoog bij spermadonatie) een compensatie kan gegeven worden voor dit eventuele werkverlet.

Nr. 81 VAN MEVROUW DE ROECK EN DE HEER GALAND

Art. 8

Inditartikelde volgende wijzigingen aanbrengen :

A. Heteerstreepje van het tweedelid aanvullen met de woorden « of de behandeling »;

Justification

Je considère que le respect de l'autonomie de chacun dans notre société multiculturelle implique, d'une part, que l'on doit obtenir l'accord de collaboration des membres de l'équipe (des sections de médecine reproductive) et, d'autre part, qu'il faut éviter de faire référence à des arguments relevant de la croyance religieuse concernant la nature et le statut du zygote, de l'embryon et de tous les stades préimplantatoires intermédiaires. Il est essentiel en l'espèce de respecter les convictions personnelles de tous les intervenants (futurs parents, donneurs de gamètes, membres de l'équipe médicale et de l'équipe de soins).

Nº 80 DE MME DE ROECK ET M. GALAND

Art. 5

Apporter à cet article les modifications suivantes :

A. Compléter le 3º par les mots « ou de verser aux donneurs, pour le don de leurs gamètes ou d'autres éléments cellulaires humains, une indemnité autre que celle qui couvre les frais réellement engagés »;

B. Remplacer le 4º par ce qui suit :

« 4º d'accomplir des recherches ou des traitements axés sur la sélection du sexe de l'embryon, à l'exception de la sélection qui permet d'écartier les embryons atteints de maladies mortelles, de maladies génétiques liées au sexe et de maladies congénitales »;

C. Ajouter un 5º, libellé comme suit :

« 5º d'accomplir des recherches ou des traitements visant à améliorer l'espèce humaine. »

Justification

Cet amendement doit viser tous les actes (de recherche) considérés comme étant inadmissibles du point de vue de l'éthique, pouvant être accomplis sur des embryons.

Toute forme de sélection sur la base du sexe, autre qu'une sélection en vue d'écartier les embryons atteints d'une maladie génétique et mortelle, est inadmissible.

On tient compte de la stimulation réalisée chez la femme en vue d'obtenir des ovules. Il est un fait qu'en raison de ce traitement, la femme peut devoir s'absenter du travail. L'amendement permet (par analogie avec le don de sperme) qu'il puisse y avoir une compensation financière pour cette éventuelle absence au travail.

Nº 81 DE MME DE ROECK ET M. GALAND

Art. 8

Apporter à cet article les modifications suivantes :

A. Compléter le premier tiret de l'alinéa 2 par les mots « ou du traitement »;

B. In het tweede streepje van het tweede lid, tussen de woorden «ethisch comité» en de woorden «is uitgebracht», de woorden «en de Federale Commissie» invoegen;

C. In het derde lid, tussen de woorden «het onderzoek» en de woorden «en dat zij hun toestemming te allen tijde kunnen intrekken», de woorden «en/of de behandeling» invoegen.

Verantwoording

Voor elk project dat door het plaatselijk ethisch comité goedgekeurd werd moet er ook een goedkeuring volgen door de Federale Commissie alvorens het uitgevoerd kan worden.

Het stimuleren van een vrouw en het oppikken van eicellen voor de aanmaak van embryo's is een specifieke behandeling waarover ook duidelijk geïnformeerd moet worden in begrijpelijke taal en met de vermelding van de mogelijke ongemakken die het kan teweeg brengen.

Jacinta DE ROECK.
Paul GALAND.

Nr. 82 VAN MEVROUW DE ROECK

(Subamendement op amendement nr. 3)

Art. 4

De voorgestelde § 2 van dit artikel vervangen als volgt:

«§ 2. Het stimuleren van een vrouw met als enige doel eicellen te bekomen voor wetenschappelijk onderzoek is verboden, tenzij een wetenschappelijke verantwoording de noodzaak aantoon en mits de goedkeuring ervan door het plaatselijk ethisch comité en de Federale Commissie. »

Jacinta DE ROECK.

B. Compléter le second tiret de l'alinéa 2 par les mots «et par la Commission fédérale»;

C. Dans le troisième alinéa, insérer les mots «et/ou de traitement» entre les mots «de recherche» et les mots «», et de leur droit de retirer leur consentement à tout moment».

Justification

Tout projet approuvé par le comité local d'éthique doit l'être aussi par la Commission fédérale avant de pouvoir être exécuté.

La stimulation d'une femme et le prélèvement d'ovules en vue de constituer des embryons est un traitement spécifique pour lequel une information claire doit aussi être donnée dans un langage intelligible, et en mentionnant les inconvénients éventuels qui peuvent en résulter.

Nº 82 DE MME DE ROECK

(Sous-amendement à l'amendement n° 3)

Art. 4

Remplacer le § 2 proposé par ce qui quit:

«§ 2. La stimulation d'une femme dans le seul but d'obtenir des ovules à des fins de recherche scientifique est interdite, à moins qu'une motivation scientifique n'en justifie la nécessité et que cette recherche soit approuvée par le comité local d'éthique et par la Commission fédérale. »